

Gripe inn fysisk mot elever for å avverge skade

Ansatte i skolen, leksehjelpen og på SFO kan gripe inn fysisk mot elever for å avverge skade på personer eller eiendom.

REGELVERK | SIST ENDRET: 14.08.2024

Regelverket

Opplæringsloven § 13-4

Ansatte kan gripe inn mot en elev for å hindre at eleven krenker en person fysisk, skader eiendom eller utsetter seg selv for fysisk fare. Dette kan de kun gjøre når andre tiltak ikke er tilstrekkelige. Det fysiske inngrepet skal ikke gå lenger enn det som er nødvendig, og må stå i et rimelig forhold til interessene den ansatte forsøker å beskytte.

Reglene om fysisk inngrep gjelder både i grunnskolen og i videregående opplæring. I tillegg gjelder de for elever som får leksehjelp og i SFO.

Jobbe for å unngå situasjoner der ansatte må gripe inn fysisk mot elever

Formålet med reglene er ikke å øke bruken av fysisk inngripen mot elevene, men å gjøre det tydelig for både elever og ansatte i skolen hvilke regler som gjelder. Å gripe inn fysisk skal være siste utvei. Derfor stiller loven krav til at kommunen og fylkeskommunen må sørge for at skolen jobber forebyggende.

Skolene, leksehjelpen og SFO skal jobbe kontinuerlig og systematisk for å unngå at det oppstår situasjoner som innebærer fysisk inngripen mot elever. Det står i opplæringsloven § 13-3.

Når kan en ansatt gripe inn fysisk?

Ansatte kan gripe inn fysisk for å stoppe eller avverge at en elev

- krenker en annen person fysisk
- utsetter seg selv for fysisk fare
- skader eiendom
- viser en adferd som er sterkt fornedrende for seg selv

Den ansatte har ikke lov til å gripe inn fysisk mot krenkelser som ikke er fysiske, slik som verbale krenkelser eller kroppsspråk. Ansatte kan heller ikke gripe inn fysisk hvis elever frivillig tar på hverandre, med mindre situasjonen er sterkt fornedrende for de involverte elevene.

Den ansatte kan bare gripe inn fysisk mot elever hvis det ikke er tilstrekkelig med andre tiltak. Hvis det er mulig, skal den ansatte først forsøke eller vurdere andre mindre inngripende tiltak. Dette er en skjønnsmessig vurdering. Kunnskap og erfaringer med slike situasjoner og kjennskap til elevene må være grunnlaget for vurderingene.

Hvordan kan en ansatt gripe inn fysisk?

Det fysiske inngrepet skal ikke gå lenger enn det som er nødvendig. Dette innebærer at inngrepet må være egnet til å stoppe eller avverge den aktuelle situasjonen, og at inngrepene må være så få, kortvarige og skånsomme som mulig. For eksempel vil en ansatt kunne holde elever fast for å bryte opp en slåsskamp, men grepet skal ikke være sterkere eller vare lengre enn det som er nødvendig for å avverge situasjonen.

I tillegg må inngrepet være forholdsmessig. Det vil si at inngrepet må stå i et rimelig forhold til formålet med å gripe inn, og til belastningen eleven blir påført ved at den ansatte griper inn fysisk. Jo tyngre interessene den ansatte søker å ivareta er, og jo mer alvorlig situasjonen er, jo lengre kan den gå i å gripe inn fysisk. Vern av liv og helse veier tyngre enn vern av eiendom. Hvor langt det fysiske inngrepet kan gå, kan også avhenge av om en elev skader andre elever, eller om eleven skader seg selv.

Handlinger som er allment akseptert i samhandling mellom voksne og barn som de har omsorg for, regnes ikke som fysiske inngrep. Å påvirke en elev gjennom minimal bruk av fysisk kontakt, for eksempel å lede eleven forsiktig ut av rommet, er ikke et fysisk inngrep ifølge loven.

Ansatte har ikke lov til å gripe inn fysisk for å straffe elever, eller å fortsette å gripe inn fysisk etter at skaden er avverget.

Meldeplikt og dokumentasjon

En ansatt som har grepet inn fysisk mot en elev må melde fra om dette til rektor. Rektor skal så melde fra til elevens foreldre om det som har skjedd. Hvis ansatte har grepet inn fysisk mot samme elev flere ganger, eller hvis ett inngrep er særlig alvorlig, skal rektor også melde fra til kommunen eller fylkeskommunen. Dette står i opplæringsloven § 13-5.

Skolen må dokumentere alle fysiske inngrep mot elever. Dokumentasjonen skal inneholde en kort beskrivelse av hendelsen, hvordan inngrepet ble utført, og elevens syn på saken.